

การสื่อสารเพื่อการพัฒนา

**Development
Communication**

ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลง (Change)

การเปลี่ยนแปลง (Change) หมายถึง สภาวะของการเคลื่อนไหวของสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่งในเวลาเดียวกัน หรือต่างเวลากัน จากเวลาหนึ่งถึงอีกเวลาหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงสะท้อนให้เห็นถึงทั้งด้านบวกและลบของการเคลื่อนไหว

= ความแตกต่างจากสภาพเดิม มีความต่อเนื่องในทุกสถานที่

= เชิงปริมาณ(quantitative change) เช่น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจการเพิ่มของประชากร

= เชิงคุณภาพ(qualitative change) ได้แก่ การเกิดรูปแบบใหม่ เช่น การเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change)

หมายถึง กระบวนการที่ทำให้องค์ประกอบและโครงสร้างของสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง และส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของสถาบันต่างๆ รวมทั้งรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคมด้วย มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคม
2. เปลี่ยนแปลงโครงสร้าง หน้าที่และกระบวนการต่างๆ
3. มีความต่อเนื่อง ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง
4. เกี่ยวข้อง สอดคล้อง และส่งผลกระทบซึ่งกันและกันกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในสังคม

ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change)

หมายถึง กระบวนการที่ทำให้องค์ประกอบและโครงสร้างของสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง และส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของสถาบันต่างๆ รวมทั้งรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคมด้วย มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคม
2. เปลี่ยนแปลงโครงสร้าง หน้าที่และกระบวนการต่างๆ
3. มีความต่อเนื่อง ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง
4. เกี่ยวข้อง สอดคล้อง และส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกันกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในสังคม

ปัจจัยซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1. ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ จำนวนประชากร การกระจายตัว ของประชากร

กรุงเทพมหานคร

ประชากร (2010 สำมะโน) เมือง 8,280,925 คน

- ความหนาแน่นประชากร 5,278.7 คน/กม.²

(13,671.8 คน/ตร.ไมล์)

- เขตเมือง 14,565,547

- ความหนาแน่นเขตเมือง 1,876.6 คน/กม.² (4,860.4 คน/

ตร.ไมล์

ปัจจัยซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

2. ปัจจัยทางวัฒนธรรม ได้แก่ บรรทัดฐาน ค่านิยม อุดมการณ์ และการแพร่กระจายวัฒนธรรม

3. ปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงขององค์กรทางสังคม

4. มุมมองเชิงทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ได้แก่

- มุมมองเชิงวิวัฒนาการ ที่มองว่าพัฒนาการของสังคมคล้ายกับวิวัฒนาการของมนุษย์
- มุมมองเชิงวัฏจักร การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นเป็นแบบวัฏจักร
- มุมมองเชิงหน้าที่ สังคมเป็นระบบที่ประกอบด้วยระบบย่อย ๆ
- มุมมองเชิงความขัดแย้ง การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการแข่งขันต่อสู้

การเปลี่ยนแปลง
(Change)

การทำให้ทันสมัย
(Modernization)

การพัฒนา
(Development)

การเปลี่ยนแปลงระดับบุคคล

การเปลี่ยนแปลงระดับสังคม

ความหมายของการพัฒนา (Development)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

พ.ศ.2525 ได้ให้

ความหมายของ “พัฒนา” ว่าเป็น “ทำให้เจริญ”

การพัฒนาเป็นทั้งปรากฏการณ์และอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนสำหรับมนุษย์เพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Misra, & Honjo,1981, p.8)

ความหมายในเชิงการพัฒนาประเทศ คือ

- การมีอาหารกินอย่างเพียงพอ
- มีระดับรายได้เพียงพอที่จะสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน
- มีงานทำ
- มีความเสมอภาคกันทางการเมือง

ความหมายของการพัฒนา (Development)

โทดาร์โ(TODARO, 1992, PP.100-101) การพัฒนา หมายถึง การยกระดับคุณค่าของมนุษย์ในแต่ละสังคมเพื่อการมีชีวิตที่ดี ซึ่งประกอบด้วย

1. ความสามารถในการดำรงชีวิต
2. ความภาคภูมิใจและการเห็นคุณค่าในตนเอง
3. การยอมรับจากบุคคลอื่นและการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ความหมายของการพัฒนา (Development)

การพัฒนา

หมายถึง การเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Plan Or Directed Change)

หมายถึง การที่นำความคิดใหม่มาใช้ในสังคมเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สรุป

หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม ในทิศทางที่พึงประสงค์ โดยมีการกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลงหรือเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงและมีการวางแผนที่ชัดเจน

คำที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

- การทำให้เป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) การพยายามเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจของสังคมจากเกษตรไปสู่อุตสาหกรรม

- การทำให้เป็นแบบตะวันตก (Westernization) ความพยายามในการเปลี่ยนแปลงจากสภาพด้อยพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมกำลังพัฒนาและพัฒนาแล้วโดยใช้แนวคิด รูปแบบ และวิธีการของประเทศตะวันตก

คำที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

- การทำให้ทันสมัย (Modernization) กระบวนการที่ปัจเจกชนเปลี่ยนจากวิถีชีวิตตามประเพณี (หรือตามแบบดั้งเดิม) มาสู่ชีวิตใหม่ที่สลับซับซ้อน ที่อาศัยวิทยาการที่ก้าวหน้า และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

- การทำให้เป็นเมือง (Urbanization) การรวมตัวตั้งหลักแหล่งของกลุ่มประชาชนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งด้วยวัตถุประสงค์ ต่าง ๆ ในที่สุดก็กลายเป็นเมือง

กระบวนทัศน์ในการพัฒนา

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดแนวคิดเรื่อง การพัฒนาสังคม ขึ้นเพื่อเป็นกระบวนทัศน์(Paradigm)ในการพัฒนาสังคม แบ่งออกเป็น

- **กระบวนทัศน์หลักในการพัฒนา(Dominant Paradigm)** หรือ กระบวนทัศน์ว่าด้วยความทันสมัย ซึ่งมีต้นแบบจากประเทศแถบ ยุโรปและอเมริกา มักเกิดขึ้นกับประเทศอาณานิคมและประเทศที่ ได้รับเอกราชใหม่ เช่น ฮองกง
- **กระบวนทัศน์การพัฒนาแบบพึ่งพา(Dependency Paradigm)** ความเคลื่อนไหวในการปฏิบัติในกลุ่มประเทศโลกที่ 3 โดยเฉพาะ ลาตินอเมริกา อเมริกาและเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น

กระบวนทัศน์ในการพัฒนา

- กระบวนทัศน์การพัฒนาที่หลากหลาย หรือกระบวนทัศน์ทางเลือก(**Alternative Paradigm**) การพัฒนาที่เริ่มจากฐานความเป็นจริงของแต่ละประเทศ การมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น เกาหลีใต้

กระบวนการทัศนวิสัยในการพัฒนา

จุดเด่นของประเทศญี่ปุ่น

ความมีวินัยและความรับผิดชอบต่อสังคมของประชาชน เช่น

- **การทิ้งขยะ** เป็นเมืองที่สะอาด ผู้ที่ไปพำนักอยู่ในญี่ปุ่นใหม่ๆ มักจะประสบปัญหาความละเอียดยึดถาวร (แบบญี่ปุ่น) ในเรื่องขยะ เริ่มตั้งแต่การแยกขยะ ซึ่งก็ต้องค่อยๆ เรียนรู้ไปเรื่อยๆ ของที่ต้องการจะทิ้ง ถือเป็นขยะอะไร จะต้องทิ้งวันไหน ทิ้งอย่างไร

- **การตรงต่อเวลา** คนญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับเรื่องเวลามาก เรื่องการตรงต่อเวลาจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง คนญี่ปุ่นส่วนใหญ่ชอบให้สิ่งต่าง ๆ เป็นไปตามเวลาที่กำหนดไว้เป็นอย่างยิ่ง ในการนัดพบกับใคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนัดหมายเรื่องงาน ถ้าไปสาย ก็จะสูญเสียความน่าเชื่อถือ ดังนั้น ถ้าทำท่าว่าจะสาย การโทรไปบอกล่วงหน้าว่าจะสายเป็นมารยาท เพราะคนญี่ปุ่นที่หงุดหงิดเพียงเพราะสายแค่ 5 นาทีนั้นมีอยู่มากมาย

กระบวนการทัศนัยในการพัฒนา

- **การเข้าแถว** คนญี่ปุ่นจะเคร่งครัดในเรื่องกฎระเบียบพอสมควรไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการรอขึ้นรถ การซื้อตั๋วหนัง แม้แต่การเข้าแถวรอเพื่อเข้าไปรับประทานอาหาร หรือเข้าห้องน้ำสาธารณะ ซึ่งในการเข้าแถวรอเข้าห้องน้ำ ก็จะต้องรอที่ทางเข้า ไม่ยืนรอที่หน้าประตูของห้องน้ำนั้นๆ

- **การขึ้นลงบันได** เวลาขึ้นลงบันไดตามสถานีรถไฟจะต้องยืนข้างใดข้างหนึ่ง และจะไม่ยืนอยู่ตรงกลางบันได เพราะจะเป็นการเกะกะผู้อื่นเวลานั่งก็จะนั่งชิดขอบราวบันได เพื่อไม่ให้กีดขวางทางขึ้น-ลง แม้ว่าจะไม่มีคนเดินในขณะนั้นเลยก็ตาม

- **การตีหมอน** ห้องนอนของนักเรียนอาจจะเป็นห้องที่มีเตียงนอน หรืออาจจะเป็นห้องสไตล์ญี่ปุ่นคือปูด้วยเสื่อตาตามิและใช้เช้ทเครื่องนอนแบบญี่ปุ่นที่เรียกว่า ฟุตอง (futon) ซึ่งจะประกอบไปด้วยฟูก ผ้าปูที่นอนและผ้าห่ม ถ้าเป็นฟุตอง นักเรียนจะต้องพับและเก็บเข้าตู้ (Oshi-ire) ทุกเช้า และเมื่อถึงเวลาจะเข้านอนก็นำออกมาปูใหม่แบบนี้ทุกวัน จะวางกองทิ้งไว้เพราะคิดว่าตอนกลางคืนก็จะกลับมานอนอีกแบบนี้ไม่ได้

กระบวนการทัศน์ในการพัฒนา

- การทำความสะอาดบ้าน ในครอบครัวญี่ปุ่น งานในบ้านทั้งหมดจะเป็นภาระหน้าที่ของคุณแม่ แต่นักเรียนควรจะดูแลห้องของตัวเองให้สะอาดเรียบร้อย และควรที่จะออกปากช่วยเหลืองานบ้านอื่นๆ

-การใช้ห้องน้ำ ให้ใช้รองเท้าสลิปเปอร์สำหรับ ใช้ในห้องน้ำเท่านั้นให้พกผ้าเช็ดหน้าและกระดาษชำระ ในห้องน้ำ สาธารณะจะไม่มีกระดาษชำระวางไว้ นอกจากนี้ คนญี่ปุ่นจะไม่ใช้ผ้าเช็ดหน้าสั่งน้ำมูก

- การอาบน้ำในห้องน้ำสาธารณะ คนญี่ปุ่นมีประเพณีการอาบน้ำรวมกันมาตั้งแต่สมัยโบราณจึงไม่ใช่เรื่องแปลกหากจะถูกเชิญชวนจากเจ้าของบ้านให้ร่วมอาบน้ำด้วยทั้งนี้ยังมีการอาบน้ำรวมชายหญิงซึ่งเป็นเรื่องที่คนไทยอาจจะรู้สึกตะขิดตะขวงใจอยู่มาก

กระบวนการทัศนัยในการพัฒนา

- **การทำความสะอาดบ้าน** ในครอบครัวญี่ปุ่น งานในบ้านทั้งหมดจะเป็นภาระหน้าที่ของคุณแม่ แต่นักเรียนควรจะดูแลห้องของตัวเองให้สะอาดเรียบร้อย และควรที่จะออกปากช่วยเหลืองานบ้านอื่นๆ

- **การใช้ห้องน้ำ** ให้ใช้รองเท้าสลิปเปอร์สำหรับ ใช้ในห้องน้ำเท่านั้นให้พกผ้าเช็ดหน้าและกระดาษชำระ ในห้องน้ำ สาธารณะจะไม่มีกระดาษชำระวางไว้ นอกจากนี้ คนญี่ปุ่นจะไม่ใช้ผ้าเช็ดหน้าสั่งน้ำมูก

- **การอาบน้ำในห้องน้ำสาธารณะ** (เช่นโตะ) ห้องอาบรวมแบบญี่ปุ่น เรียกว่า โอะฟูโร ออนเซนซึ่งก็คือสถานที่อาบน้ำแร่ คนญี่ปุ่นมีประเพณีการอาบน้ำรวมกันมาตั้งแต่สมัยโบราณจึงไม่ใช่เรื่องแปลกหากจะถูกเชิญชวนจากเจ้าของบ้านให้ร่วมอาบน้ำด้วยทั้งนี้ยังมี การอาบน้ำรวมชายหญิงซึ่งเป็นเรื่องที่คนไทยอาจจะรู้สึกตะขิดตะขวงใจอยู่มาก

กระบวนการทัศนัยในการพัฒนา

- การชักผ้า ครอบครัวชาวญี่ปุ่นจะมีเครื่องชักผ้า บางบ้านอาจจะมีเครื่องอบผ้าด้วย ส่วนใหญ่แล้วอุปกรณ์ต่าง ๆ จะเป็นภาษาญี่ปุ่นทั้งสิ้น คนญี่ปุ่นจะไม่ถือในเรื่องของสูงของต่ำ เช่นชุดชั้นในหรือถุงเท้าสามารถชักรวมกับเสื้อผ้าอื่น ๆ ได้ รวมไปถึงการตากผ้า ชุดชั้นในสามารถแขวนอยู่เหนือศีรษะได้